

ZÁPIS Z KOLOKVIA I.

Téma prvního z řady setkání *venkov – architektura – výuka* bylo rámcově definováno otázkou: *Jaký je směr a smysl výuky venkova na vysoké škole?*

Kolokvium se konalo 17. 4. 2015 na Fakultě architektury ČVUT pod záštitou Ústavu urbanismu.

Seznam účastníků, kteří představili své příspěvky (v chronologickém pořádku):

Laura Jablonská, Ing. arch.	FA ČVUT
Jan Jehlík, Doc. Ing. arch.	FA ČVUT
Radmila Fingerová, Ing.	FA ČVUT
Jana Zdráhalová, Ing. arch., Ph.D.	FA ČVUT
Milena Hauserová, Ing. arch., CSc.	FA ČVUT
Hana Urbášková, prof. Ing. arch., Ph.D.	VUT Brno
Pavλίna Maříková, Ing.	PEF ČZU
Josef Čančík, MgA.	UMPRUM
Zuzana Pešková, doc. Ing. arch. Ing., Ph.D.	FSV ČVUT
Kateřina Malá, Mgr.	OS Mosty

Seznam účastníků, kteří se zapojili do diskuze (v abecedním pořádku):

Josef Fanta, prof. Ing., CSc	(lesník)
Kateřina Hroncová, Ing. arch.	(architektka)
Eva Chodějovská, Mgr., Ph.D.	(historička)
Jiří Klokočka, doc. Ing. arch.	(architekt)
Ivan Plicka, doc. Ing. arch., CSc.	(architekt)
Jiří Plos, JUDr. PhDr.	(advokát, historik umění)
Vít Rýpar, Ing. arch.	(doktorand)
Jiří Sádlo, RNDr.	(přírodovědec)
Klára Salzmann, Ing., Ph.D.	(krajinářská architektka)
Jan Trejbal, MgA. Bc.	(doktorand)

1. Ing. arch. Laura Jablonská, FA ČVUT (v zastoupení prezentoval Jan Jehlík)

Výuka na FA ČVUT nikdy nezohledňovala poměr rozsahu venkovských sídlišť vůči těm městským.

Výuka venkova na FA ČVUT se sestávala ze 4 hledisek, tří analytických: *historie, současnosti a sociologie*, a jednoho syntetizujícího: *ateliéru*. V současnosti ve výuce existují pouze 2 hlediska: *historie* a *ateliér*.

Mezi předměty, které se na FA ČVUT venkovem zabývají, chybí vzájemné vazby.

Vize:

Popularizace témat venkova**Vytvoření mezioborového programu Venkov (krajina, sídla, architektura, sociologie, doprava, zemědělství).**

(Usilovat o spolupráci ústavů, fakult, univerzit)

Obsah výuky: typologie, krajinné vazby, hodnoty, urbanistické etudy (doplnění stávajícího), provázání cvičení a ateliérů, samostatný blok tvorby veřejného prostoru malých sídel

Diskuze:

Jan Jehlík: Je otázkou, zdali jsme schopni takto široký záběr zvládnout.

2. Doc. Ing. arch. Jan Jehlík, FA ČVUT

Na FA ČVUT existuje mnoho ústavů. Každý z nich může k tématu venkova něčím přispět.

měřítko výuky: ARCHITEKTURA + URBANISMUS + PLÁNOVÁNÍ

obsah výuky: VÝVOJ + TEORIE + PRAXE

úhel pohledu (substance): PŘÍRODNÍ + SOCIÁLNÍ + STAVEBNÍ

V ateliérech (u venkovských témat) musí být přímý kontakt s někým z obce (samospráva / starosta).

Ateliérová zadání:

1. Předboj (typické ateliérové zadání): hledejte slabá místa, vizualizujte, popište, formulujte.

Trápí nás: co to je vesnice (architekt do ní historicky nevstupoval), jak k ní přistoupit v detailu.

2. Mratín: Jak teoreticky založit novou obec – jak by současný lokátor postupoval

3. Milešovka: jak dát tvář území (intravilán i extravilán)

4. Větřní: silně transformované území (post-industrializace), vesnice s městským charakterem

Existují vůbec vesnice či existuje spektrum obcí od samoty po Prahu? Je možné definovat čáru?

Tabulky Jehlík + Kohout: snaha o sumarizaci stávajícího poznání (měřítko, vzájemný vztah pojmů)

SOS vesnička x stanové městečko (lidé jsou spolu x lidé nejsou spolu, pouze fyzicky blízko)

Vztah k půdě (grunt) – velmi důležité téma: „hrabat se v zemi a mít svůj pozemek“

Být součástí a být sám (v obci, ale ne v bytovce)

Životní styl (ne umělý, řídí se nezbytně nutným), **Kontakt s krajinou** – nesentimentální a neromantický, **měřítko, materialita, parcelace** (tím důležitější, čím více převládá přírodní složka)

Venkov = mimo město (venku), z velké části zemědělsky obhospodařované území s převažujícím přírodním (nevystavěným) prostředím, **je územím vymezeným charakterem, ne správními hranicemi.**

Vesnice = obec (společenství) a sídliště (stavba), **je vymezena správními hranicemi a obsahuje území zastavěné i nezastavěné.**

Část města může mít venkovský charakter, nemůže mít charakter vesnický (vesnice je „opakem“ města).

3. Ing. Radmila Fingerová, FA ČVUT

Na venkov zbývá 1,5 hodiny přednášky v rámci cyklu krajinářské architektury (zbytek je samostudium).

Zásadní problém našeho venkova = vlastnictví půdy (nestarají se o ni ti, kterým patří).

Druhý problém = obce prodaly svou obecní půdu

Zásadní problém venkovských územních plánů = hranice mezi intravilánem a extravilánem (o jejíž důležitosti autoři – architekti až na výjimky neuvažují). Ve výuce se snažíme o to, aby ji studenti za důležitou vnímali a měli odhodlání postavit se zastupitelstvu (etické hledisko).

Studenti architektury umí dobře přemýšlet o krajině, ale chybí jim základní znalosti o zemědělství, lesnictví, vodohospodářství a ekonomii. (Přírodní a sociální složka – stavební složka a struktura myšlení je u současných studentů kvalitní)

4. Ing. arch. Jana Zdráhalová, Ph.D., FA ČVUT

Studenti dostanou schwarzplán neznámé obce. Jejich úkolem je vymyslet / doplnit parcelaci, veřejný prostor, podobu přechodu intravilánu / extravilánu a navrhnout detail (řezopohled: náves, typická ulice, přechod do otevřené krajiny).

Komentáře:

Jiří Sádlo: Čím ale chce ta vesnice být? Tři krajní možnosti: suburbií (má mindrák z přílišné vesnickosti), venkovem (opačný druh mindráku), nebo je v Sudetech (má mindrák obecně a potřebuje se se nějak profilovat). Pokud ani jedno nevím, mám sice velkou tvůrčí svobodu, ale nedokážu ji naplnit.

Jana Zdráhalová: Volba příběhu, toho čím obec je, je na studentech (musí jej představit).

Jan Jehlík: Toto není cvičení přímo zaměřené na venkov. Studenti se v něm především učí hledat vztah mezi prostorem a hmotou, detailem, kreativní práci s měřítkem... Je to mnohem více abstraktní.

Jiří Klokočka: Ambicí tohoto cvičení není navrhování, ale rozvoj analytických schopností.

5. Ing. arch. Milena Hauserová, CSc., FA ČVUT

Oficiální směřování státní památkové péče a teoretické uvažování o směru této disciplíny na FA nemusejí být konvergentní. (Státní památková péče je svázána limity platné právní úpravy a mantinely danými MK ČR. Výzkum na škole je v tomto ohledu svobodnější a může tak ke státní péči vytvářet komplementární doplněk).

Historický výzkum krajiny (věnuji se mu poslední 4 roky) – jakým způsobem může být společensky užitečný?

Studenti se k venkovským a krajinným tématům dostávají na konci bakalářského studia a ve volitelných předmětech v rámci studia magisterského. Výuka lidové architektury má na fakultě dlouholetou tradici (Dostál, Voděra, Škabrada, Pešta).

V minulosti existovala spontánnější vazba mezi ateliérovou a teoretickou výukou. Reflexe tohoto poznání má v současnosti rezervy.

Státní památková péče v ČR má charakter výběrový (ochrana hodnot pomocí zón). Podobně i institut ochrany krajinného rázu. **Hlavní nástroj, který by mohl být využit pro kultivované zacházení s krajinou** (nikoli ochranu krajiny!) **je úmluva o evropské krajině** (která není stále adekvátně promítnuta do předpisů). Zaujetí krajinou a sídly jako celky, orientace na jejich hodnoty i poškození a snaha o rozumné využití dědictví a vytváření managementu pro zacházení s těmito hodnotami, aby přežily tam, kde je to užitečné, účelné a rozumné – to je alternativní názorový přístup, se kterým se snaží studenty seznámit.

Hledáme cesty k odpovědnému zacházení s krajinou jako celkem – orientace na krajiny utvářené průběžným obhospodařováním.

Co je u nás v krajině pro nás podstatné? Co z její podoby uchovat? Co rozvíjet? Co eliminovat? Kde otevřít prostor zcela novým řešením? Jsou tato řešení zcela otevřená? Existují pro ně nějaké limity?

K zodpovězení může být použito institutu **ochrany krajinného rázu** – ten je však svým filosofickým pojetím zaměřen především na vnímání krajiny jako statického obrazu. My se snažíme **porozumět procesům**, které vedly k vytvoření tohoto obrazu → vhléd do historického fungování krajiny → využití poznatků pro zacházení s krajinou → možnost vytvoření managementu krajiny (nikoliv však pouhou prolongací procesů – závislost není lineární). 1. Porozumění 2. Hodnocení 3. Návrh zacházení

Snažíme se aplikovat metody již zavedeného stavebněhistorického průzkumu aplikovat na krajinu. Podmiňující faktory: sociokulturní a přírodní faktory – v rámci kterých se v jednotlivých vrstvách vývoje vytvářejí struktury.

Sledované jevy: 1. Jev trvá (s transformací) do současnosti, 2. Jev, ze kterého zůstává torzo, 3. Jev, ze kterého zůstává stopa, 4. Jev, ze kterého nezůstává nic

Nejde nám o ochranu reliktní, ale o pochopení souvislostí a navázání na životaschopné procesy.

Je současná podoba krajiny domova udržitelná za stávajícího přístupu k zemědělství?

Chceme její podobu tak moc udržet, že bychom byli ochotni náš přístup (životní styl) změnit?

Nutná mezioborovost: historická geografie, přírodní vědy, historie obhospodařování, historie urbanismu a stavební kultury. → Z takto širokého pojetí vyvstává otázka: **Proč se do toho vy architekti montujete? → Protože pakliže dokážeme vidět souvislosti v současnosti** (územní plánování), **pak bychom měli vidět tyto souvislosti i v minulosti** (máme pro to uzpůsobené myšlení).

Své mezioborové kontakty (konkrétní lidi) vám ráda ochotně nabídnu.

Kam s výsledky: 1. Územně analytické podklady (a doufat, že si jich někdo povšimne)
2. Samostatná veřejná publikace (tak to funguje v zahraničí – Rakousko a Itálie)

Pomůcka pro užívání historických map:

<http://pamatky-facvut.cz/download/dokumenty/pomucka.pdf>

Diskuze:

Jiří Sádlo: „Kulturním jevem je zacházení s přírodními složkami“, byl bych radikálnější: „přírodní složky jsou kulturní jev“ (trávník okolo kapličky může být stejně cenný jako kaplička sama).

Milena Hauserová: Ano

Jiří Sádlo: Prubířským kamenem přístupu je tedy spíše zacházení s Českým Krumlovem, nebo Černým Mostem?

Milena Hauserová: V tom by v zásadě neměl být rozdíl.

Jan Jehlík: **Jaký je vztah architekta k takovému multidisciplinárnímu přístupu? Jak pracovat se „vším“ tak, abych na něco nezapomněl – přiměřeně a hodnověrně?**

Milena Hauserová: Stále hledáme odpověď. **1. Identifikujeme podstatné oblasti styku mezi specialisty 2. Hledáme přiměřenou míru základní znalosti o každé té oblasti 3. Usilujeme o vytvoření společného srozumitelného jazyka.** Toto je pro mezioborovou diskusi neopomenutelné, jinak si navzájem nejsme schopni rozumět a klást otázky.

Josef Fanta: Není architekt někdo, kdo ví o všem něco, ale není schopen vědět o něčem všechno? Jinak to ani nejde.

Jan Jehlík: Není to tak. Je to také svébytná disciplína. Nesbíráme jen kousky po ostatních. Někdy se však musíme něco do hloubky naučit, abychom porozuměli konkrétnímu zadání.

Jiří Sádlo: Možná bychom měli zapomenout na výraz „multidisciplinární“ a „architekt“. To, co se zde rodí, je možná úplně nová disciplína. Je to široká disciplína, ale je to jen nezvyk, že toho je strašně moc. Když dělám mejdan, tak také musím mít obrovské množství znalostí: hosti, chutě, nabídka, ...

Jiří Plos: Všimněte si, kdo všechno se dnes nazývá architekt. Je to někdo, kdo umí té věci dát tvar a je schopen ji dotáhnout do určité podoby. To zásadní je to „archi“ v tom, že to je ten tvar – schopnost navrhnout a z těch všech věcí tomu dát ten tvar. Také bych nemluvil o multioborovosti, to je povaha profese.

Jiří Klokočka: **Kdo jiný by měl dělat tu syntézu, než právě ten náš obor. Urbanismus určitě.**

Jiří Plos: Paralela s doktorem. To je ten, kdo musí rozhodnout. Neznamená to však, že ta profese je něco víc, nebo míň.

Josef Čančík: Musí tam být ten důraz na praktickou rovinu, stejně tak tu syntézu dělá i filosof – jenže v trošku jiné rovině. Filosof se nepochybuje v rovině řemesla.

Radmila Fingerová: Rozhodně bychom se této pozice neměli vzdávat. V mezioborovém týmu jsou dvě polohy: 1. Vědci, kteří mají vášeň bádát, ale nemají potřebu to použít, 2. Praktici, kteří mají své zákony, kterých se drží. Architekt musí hledat, ne přímo mimo zákon, ale i jinde.

Jan Jehlík: Existuje hrozba: spoléhání na to, že z analýzy samotné vyjde výsledek – něco jako skript, algoritmus. Analýza je základ vědění, ale to rozhodnutí – někde udělat čáru – to není na konci. Mezi tím leží důra a ta je vyplněná schopností – někdo to umí a někdo to neumí. Na druhé straně leží jiný extrém – rozhodování se pouze podle citu.

Jan Trejbal: Kde leží rezervy ve školení studentů: v jejich schopnosti syntézy.

Jiří Plos: Slovy klasika „blbí si pamatují, chytří musejí vymýšlet“ – ale ti chytří pokud jenom vymýšlejí a nepamatují si, tak nastane problém. **Škola musí učit zejména schopnosti přemýšlet samostatně**, ale oba přístupy jsou nutné.

6. prof. Ing. arch. Hana Urbášková, Ph.D., VUT Brno

1990 – 2000 Ústav architektury venkova (Martínek, Kyselka) spolupráce s Bašem, workshopy, spolupráce s Rakouskem a hodně přímo s konkrétními starosty.

Po 2000 se výuka venkova zúžila na přednášky o zemědělských stavbách (13 přednášek – 6 přednášek z toho je věnováno skutečně venkovu – od historie po ekologii). Zbytek je samostudium.

2006 Zrušení ústavu urbanismu – začleněn pod ústav Teorie. Fakulta má stále méně peněz a tím i méně vyučujících a tedy i méně výuky.

Prof. Koutný vyučuje ve 2 + 1 přednáškách urbanismus ve vztahu k venkovu (od teorie po regionální plánování).

V současnosti je snaha o spolupráci s Mendelem na vybraných workshopech a projektech (žádost o grant).

Diskuze:

Jan Jehlík: Kurikulum na FA ČVUT bývalo podobné – také se učily zemědělské stavby apod. Je otázkou jak tento obor lze dělit: zdali horizontálně či vertikálně. Ale hledání odpovědi je navěky. Jakmile to rozsekáme, tak je otázkou, kdo si to všechno uzme jako podobor. **Je tedy jenom navrhování města či navrhování města a navrhování venkova?**

Jiří Sádlo: Problém může nastat, když se sloučí pozice detektiva, policisty, pachatele a soudce.

Jan Jehlík: To není tento případ. Faktem je, že **existují výborní architekti, kteří umí navrhnout zemědělskou stavbu, park i staroměstskou radnici.**

7. Ing. Pavlína Maříková, PEF ČZU

Předměty:

F. agronomická: Ondřej Vacek: ochrana a rozvoj venkovských sídel, využití venkovského prostoru

FŽP: Karel Maier: Organizace venkovského prostoru, urbanismus a ÚP, ÚP venkova

FLD: Jiří Kyval: Venkovská sídla a stavby

FRS KHV: Maříková, Maierová, Lošťák: obecná sociologie, regionální rozvoj, historie

Zemědělství je podstatnou součástí venkova, ale živí jen 2–3 % venkova. Stále to k sobě patří, ale již není podstatou. Zemědělské hospodaření je podstatou venkovské krajiny – to ano.

Na ČZU existovala tzv.: Sociologická laboratoř. Oficiálně neexistuje, ale lidé tam stále jsou. Udělala množství kvalitních výzkumů (přístupných on-line): <http://www.czechrural.cz/cs/>

Velmi stojíme o spolupráci v rámci mezioborových projektů (mapování názorů místních obyvatel: příprava a realizace). Ing. Pavlína Maříková a Ing. Irena Herová

8. MgA. Josef Čančík, UMPRUM

Smysl výuky venkova? Kolik syslů, tolik smyslů. Na UMPRUM jsou 4 (podle počtu ateliérů). Všem tedy byly položeny 4 otázky (Šépka, Smetana, Brychta, Vaško):

- 1. Zadáváte nějak vědomě, cíleně, systematictěji témata týkající se venkova?** Ne, Ne, Ne, Ne
 - 2. Je možné “vyučovat” se zvláštním zaměřením na venkov (město)?** Ne (vždy se přistupuje individuálně), Ne (věnovat se vždy obojímu), Ne (vždy jde o konkrétní případ), Ne (je jen city (?))
 - 3. Jak byste Vy osobně definovali pojem VENKOV** Rozdíl Město x venkov se stírá, Venkov x město = komplementarita, „Kdo“ je venkov a jak ten „kdo“ žije, tak je venkov definován, Venkov = fenomén suburbie + alternativní životní styl, historie, volný čas, turismus
 - 4. Má podle Vás práce (role) architekta v kontextu venkova nějaká specifika (oproti práci ve městě)?** vždy individuální, vždy komplementární práce, současná společnost vnímá venkovského architekta jako nepotřebného, je zcela totožná s rolí architekta ve městě.
-

9. doc. Ing. arch. Ing. Zuzana Pešková, PhD. FSV ČVUT

Urbanismus 2 (Jiří Kupka) – 5. semestr: vyučuje se i vesnice a krajina
 Zemědělské stavby (Bedřich Košťatka) – stěžejní osoba výuky
 Plánování venkovských sídel (kolektiv) – volitelný předmět
 Urbanistická a krajinářská kompozice (Kupka a Pešková)
 Základy krajinářské architektury

Doktorská témata (struktura sídel a územní plánování) vycházejí z tradice založené prof. Sýkorou.

16. 10. 2015 – studentská vědecká konference Venkov a územní plánování <http://vup.fsv.cvut.cz/>

10. Mgr. Kateřina Malá, OS Mosty

Poskytování sociálních služeb a zprostředkovávání zaměstnanosti (Mostecko, Lounsko)

Spojili se se sociálním geografem a botanikem a nechali zmapovat Postoloprty. Následovala komentovaná procházka (celkem 30 lidí) – velmi nadchlo místní lidi a podnítilo další aktivitu.

Nadcházející programové období bude velmi šetrné na podporu sociálních projektů (např. zapojování znevýhodněných skupin). Otevírá se tak možnost spolupráce se studenty (jejich možnost se realizovat).

Diskuze:

Jan Jehlík: Jsou schopní lidé, kteří si dokáží zjistit podklady od odborníků. Je to však obecná znalost? Můžu mít jistou citlivost a výchovu k tomu, abych tyto zdroje hledal. Jak tuto zkušenost získat?

Jan Trejbal: Je zapotřebí vytvořit novou mezioborovou profesi? Environmentální psycholog? Ne, může to dělat jenom architekt – to zcelistvění.

Jan Jehlík: O tom není pochyb, nějak se ta profese jmenuje. Ať se to jmenuje třeba i jinak. Otázka je jiná. Žádný člověk není schopen všeho. Může se však naučit například schopnost odkrývání problémů (trénování myšlení) a k tomu nějaké řemeslo.

Jiří Plos: Nesmí se především používat slovo *mezioborovost*, protože každý, kdo se v tomto prostoru mezioboru pohybuje, hledá pro něj pojmenování. Tak začínají vznikat nové obory a další detaily. Ty mohou mít v dílčím detailu význam, ale to není téma, o němž tady mluvíme. **To, že to téma je mnohooborové, o tom není sporu.**

Otázky jsou tyto:

Jakým způsobem je možné dospět k relevantnímu poznání tak, aby ten, kdo navrhuje, navrhoval smysluplně.

1. Jak se to má naučit? 2. Z jakých zdrojů má čerpat? 3. Jakou metodou má postupovat

Ženský hlas: **Je velmi důležité, aby se studenti už během školy setkali s lidmi z jiných oborů – aby později věděli, na koho se obrátit.**

Jan Jehlík: Důležitější je člověk, než profese. Vystává totiž jinak problém, koho tam zahrnout.

Milena Hauserová: **Měli bychom soustředit úsilí nejen na poskytování souhrnu vědomostí, ale i na velmi důslednou péči ve výchově k profesionálnímu zdolávání neznámých témat. Aby studenti věděli, jak se s takovým problémem popasovat.** (Studenti v posledním ročníku neumí užívat vyhledávání pomocí klíčových slov v katalogu knihoven).

Klára Salzmann: Venkov funguje tam, kde je schopné zastupitelstvo, dostatek schopných občanských sdružení a dostatečně dlouhá doba, kdy si všichni navzájem věří – čím déle, tím lepší výsledky jsou. Z tohoto poznání by měla vycházet výchova. Architekt jako služebník venkovu – velmi úzká spolupráce s lidmi, kteří tam žijí. Nelze vychovávat architekta, který si jen sedne a něco vymyslí. Studenti musí být vychováváni k mezioborovosti již na škole, nebo je každý přesvědčen jen o své vlastní pravdě.

Jan Jehlík: Ještě stále sexy termín – participace... Když to zjednoduším: Otázka je, zdali se nejdříve bavím s lidmi, co chtějí a z toho něco vyrobím, anebo zdali nejdříve něco vyrobím a pak se bavím s lidmi. Správná odpověď je obojí. Odkrývat jak věci poznávat je důležitější než hesla. Kvalita z těchto přístupů automaticky neplyne.

Josef Čančík: Mluvíme-li o venkovu, možná bychom neměli používat slovo krajina, ale území.

Josef Fanta: První pojetí krajiny je ve staroholandštině v 7. – 8. století. „Land-schepen“ („vytváření země“ – to co bylo vytvořeno člověkem), tedy zem pevně spojená se zemědělstvím.

Eva Chodějovská: Landštof – středověké slovo převzaté z němčiny (pravděpodobně stejný význam).

Jan Jehlík: Je tedy krajina a v ní jsou obce (malé a velké). Má ještě smysl ve 21. století rozdělovat na venkovské a nevenkovské?

Eva Chodějovská: Když se na tuto věc podíváme z hlediska vývoje v čase, tak se tato věc ukazuje jinak: co je Praha ve středověku, novověku a dnes? A totéž se děje i s tou poslední vesnicí. **Když chci mluvit o nějakém území (města) v čase, tak je pro mě jako východisko zcela přirozený koncept jedné krajiny, která je buď urbanizovaná anebo neurbanizovaná** (případně zcela přeměněná – Podkrušnohoří).

A z hlediska sociální geografie: **je městský člověk a venkovský člověk? Ne.** Městským způsobem života dnes mohou žít i na poslední vesnici.

Více lidí: neurčitý nesouhlas na druhý výrok

Josef Čančík: Jak říkal Ivan Brychta: ptejme se na to, „kdo“ jsou venkovy a ne „co“ je to venkov. Lze na to jít i jinak, než přes emoce.

Jiří Klokočka: Souhlas s Evou Chodějovskou: pakliže je všude dostupný internet a jen 2 % lidí je vázáno na půdu, tak ten rozdíl již skoro není.

Jiří Plos: **Přece jen existuje určitý rozdíl a to v podobě osídlení – ve vzájemném poměru intravilánu a extravilánu. To má nějaký vliv na charakter místa a chování lidí v něm.** Bez ohledu na internet. Významně jiný způsob života je dán i způsobem dopravy (odlišným od města).

Třeba se ukáže, že venkov není zas tak důležité téma, ale já jsem přesvědčen o tom, že ano.

Jiří Klokočka: **Důležitost tohoto tématu se ukazuje i v tom, jak stále více venkovských obcí žádá školy o pomoc při tvorbě vize. Proto bychom se možná měli do určité míry sladit nebo naladit, nikoli unifikovat, ale mít nějaké akcenty, metodiky.**

Jiří Plos: **Venkovské obce asi mají nějaká společná témata, která je odlišují od těch dalších.**

Kateřina Hroncová: V souvislosti s učením: všechny dosavadní odpovědi směřovaly k tomu, že o venkově jako takovém se nedá učit, protože je to vždy příliš specifické. To mě překvapilo – město je přece mnohem komplikovanější. Krajina a venkov, to je přece základ toho, co je město. Jak si tedy vysvětľujete to, že se to neví? **Je to vždycky specifické?**

Josef Čančík: Každý projekt je specifický. Specifikum venkova je to, že vždy musí nastoupit lokální znalost. **Architekt v ideálním případě žije v místě.** Caminada jako fetiš, jako vzorový přístup. Já nevím – pracujeme s nějakými obrazy. Znali jsme star-architektury jako Nouvel a najednou je mezi nimi Caminada, to je paradox. **Je otázkou, zdali je toto ten ideální případ.** Bylo by zajímavé zjistit motivaci studentů – interní potřebu lidí zabývat se venkovem. Je třeba pracovat na individuální výuce – v případě UMPRUM je přístupem péče o individuálního člověka (koncept mistrovské školy). Každý architekt by si měl najít svůj osobní příběh. Jak o tom mluvil pan Jehlík: **architekt při práci potřebuje obrovské množství informací a získat lokální znalost – ale nikoli jen ve významu místa, ale i jako problému. Myslím si, že se nelze naučit nějakou paušální dovednost, která nám dovolí navrhovat český či moravský venkov.**

Klára Salzmann: Všechno je krajina – dle Evropské úmluvy o krajině. Jsou to také všechny přírodní procesy, které v ní fungují. V minulosti – tak jak jsme stavěli, jsme však tyto přírodní procesy nepřipouštěli. **Zásadním tématem krajiny do budoucna je geomorfologie a voda.** Kromě toho však i vzdušné proudy, šíření semen, lety ptactva atd. Do budoucna se nemůžeme bavit o tom, že „tady uděláme park“, ale musíme celkově podporovat ekosystém, jinak to nepřežijeme. V mnoha vesnicích a městech také už třeba ani dál nechtějí stavět – zastavěné plochy je dost. Novým úkolem je řešení prostoru, kterého předtím byl dostatek a teď není.

Josef Fanta: Architektem vsí byl vždy místní člověk. Dnes by to asi měl být školený architekt, ale musí ten svůj prostor, ve kterém chce něco dělat znát.

Jan Jehlík: **Pakliže musí mít to poznání, znamená to, že mluvíme o člověku, který má nějakou obecnou znalost / vzdělání, po kterém následuje cesta jak nalézt to poznání k tomu konkrétnímu úkolu. A to je to téma. Stále se bavíme o tom, že není nějaké univerzální. Je ale nějaká (univerzální) metoda, jak poznat tu věc? Jestliže se na to ptáme, tak to nevíme.**

Josef Čančík: Étos architektury zvláště v kontextu s venkovem by měl ze sebe setřepat spasitelský syndrom – to že přicházíme venkov zachránit.

Kateřina Hroncová: Ve vztahu k mezioborovosti: důraz by měl být kladen na výchovu k architektonické zodpovědnosti – etická výchova?

Jiří Klokočka: Vrátil bych se ke krajině. Ve Flandrech, kde působím, se již rozdíl mezi městem a venkovem v podstatě setřel. Je to v podstatě srostlá síť menších měst a vesnic. (Krajinářští architekti) se tam teď už

zabývají jen těmi meziprostory v té síťovině. Celá země je v noci osvětlena. Země se podobá spíše řídké osídlenému městu, než hustě osídlené zemi.

Z hlediska vzdělání ve Flandrech došlo k rozdělení výuky urbanismu na architekturu a urbanismus (v magisterské studiu) – to umožňuje větší hloubku studia.

Jiří Plos: **Venkov u nás je stále ještě něco jiného než města a vyžaduje specifický přístup.** Výrazný rozdíl se projevuje například i v jeho plánování. **Plánovat ho jako velká města je disproporční a pro jednotlivé obce strašně zatěžující. Možná potřebují jiné nástroje. Architekt – urbanista by se měl naučit, že existuje nějaký rozdíl mezi městským a venkovským prostředím, a že nástroj, který používá, proto musí v každém z nich používat trochu jinak. Pokud venkovské obce potřebují plán (a některé ho možná nepotřebují), tak co má obsahovat, co jim má dát za informaci? Má to dělat jedna obec, nebo sdružení? U nás máme 6000 obcí – extrém.**

Tyto rozdíly bychom měli pojmenovat a je otázkou, zdali takto pojmenované povedou k nějakým specifickým požadavkům na výuku. Možná ne. Možná, že tak jak je univerzálně postaven – pokud bude splněna ta základní podmínka, že se učí myslet, možná že to stačí. Naučit se pracovat s různými daty a profesionály v závislosti na měřítku – ta profese to umí zvládnout.

Josef Fanta: Před třemi lety jsem nakreslil diagram: „Dimenze krajiny“. Je to trojúhelník s vrcholy: 1. Dimenze přírodní, 2. Kulturní, historická, sociální, 3. Ekonomická. To platí ve městě i na venkově. Pouze se mění obsah a poměr jednotlivých dimenzí. Vždy bychom se na toto měli soustředit, jako na vůdčí princip.

Proti západním zemím máme u nás výraznou diskontinuitu vývoje. To klade nároky na politiku. U nás neexistuje vize krajiny – ne taková, se kterou by se současná politika mohla ztotožnit. Snad by mohla pomoci v současnosti obnovená činnost rady pro udržitelný rozvoj. V ní by snad mohla vzniknout dlouhodobá vize naší krajiny. Bez dlouhodobé vize a jasně formulované politiky se nedobereme ani té konkrétní otázky, kvůli které jsme se sešli.

Zuzana Pešková: 2 cenné rady, které jsem na škole dostala do života:

1. Navrhujes na vesnici, uvědom si měřítko. 2. Najdi v sobě pokoru.

Jan Jehlík: S pokorou je to jako s tou etikou, o tom bych raději nemluvil. Malé měřítko ... co to je to měřítko: to je mistrovské dílo. O čem architekt rozhoduje? O měřítku a o proporcích. *Ti nejlepší to umí a ti blbí nevědí, ale rádi o tom mluví.*

Eva Chodějovská: Výstup vaší práce je něco, na co se dá sáhnout, něco, co výrazně ovlivní vzhled krajiny, lidi, i vás. My jenom píšeme a mluvíme. Vy to ale potom musíte naplnit to, co řekla kolegyně, protože vy jste zodpovědný jen sám sobě – a buď se sobě můžete podívat do očí, nebo ne. Je to velmi podstatné, ale nelze to převést ani na zákonné paragrafy, ani na čísla.

Jan Jehlík: Vraťme se k výuce. Vyučovat měřítko je velmi komplikované. Co to ale vlastně je. I touto školou koluje spousta klišé. **Otázkou je ale, jak to učit. Pouhým seřazením předmětů toho asi dosáhnou nelze – to je jen nezbytná podmínka. Součet není v tomto případě výsledek.**

V naší škole usilujeme, aby studenti v rámci ateliérů konzultovali s přednášejícími. Na druhé straně si jednotliví vedoucí ateliérů zvou na konzultace specialisty z vnějšku – které znají. Má to tedy ta škola takto mít, nebo má přijít s jiným systémem výuky?

Venkov existuje například i určitou mírou závislosti (jsem venku a někam musím dojíždět). Venkovan a člověk z města se nemusejí chovat různými způsoby, ale jeden z nich žije venku a tak je venkovan.

Milena Hauserová: Na FA ČVUT vychováváme architektky k tématům. Ve svém příspěvku jsem popisovala i specifickou polohu odbornosti, která umožňuje věnovat se jednotlivým tématům s větší erudicí – **role speciálně školeného architekta: architektka speciality – i on je architekt. I architekti-specialisté musí být někde vychováni. Jejich výuka by neměla být opomíjena** (ačkoli by samozřejmě neměla být převažující).

Jan Jehlík: Zcela určitě.

Josef Čančík: Souhlasím s Jehlíkovou pojetím venkovana. Vyrůstal jsem na valašských pasekách. Do dneška má tato oblast svébytný charakter (horalé, hospodaření pod motyky, náboženství...) a to i přes generační výměnu a nové přistěhovalce, kteří se místu přizpůsobili. A je to živý venkov, nikoli skanzen. Pro mě to také není teorie, ale živá věc. Nemám o venkov v tomto směru obavy.

Vít Rýpar: Jaký je potom rozdíl mezi venkovem a vernakularitou jako takovou? Je venkov něco jiného, než to být někde místní? Zatím tu vyvstaly dva pohledy na venkovského urbanistu: 1. Někdo, kdo umí navrhovat krajinu (od Prahy až po vesnici – ve všech měřítkách a v rámci kulturně-klimatické oblasti střední Evropy) 2. Někdo (jako Caminada), kdo má hluboké porozumění a pevnou vazbu právě na to jedno místo ve kterém žije a navrhuje. Existuje tedy něco jako společný venkov celých Čech a my můžeme vyučit architekta, který bude umět navrhovat venkov po celých Čechách, respektive střední Evropě?

Josef Čančík: To už tady mnohokrát padlo. Já si myslím, že ne. V tomto souhlasím s Blažkem: jsou venkovy, není venkov.

Vít Rýpar: V tom případě však venkov nelze vyučovat. Mohu se ho naučit až po škole, až tehdy, kdy se někde na pevně usadím.

Josef Čančík: To platí pro architekturu – ta se také dá naučit až po škole, respektive člověk se jí celý život učí.

Vít Rýpar: Jakým způsobem se ale potom může vyučovat na škole? Jak tam mohu rozvinout své předpoklady, abych potom pochopil?

Jiří Klokočka: **Jsme tady, protože hledáme společného jmenovatele. To, že čtenář pak bude různý, to je jasné. Hledáme nějaké společné znaky, metodiky.**

Jan Jehlík: Zaznělo tu: **Vesnice se odpojila od zemědělství a vesnice nemusí být nezbytně zemědělská. Já si ale myslím, že musí – a že je to dokonce dnes jen přechodné období.** Dnešní stav: nejvíce vlastníků půdy a nejméně uživatelů je prazvláštní. Věřím tomu, že pokud budou současné stabilizované poměry pokračovat, pak se to vyřeší – jsou lidé, co v sobě mají vnitřního zemědělce.

Venkov je pro mě to, co je venku. A také souvisí se zemědělstvím (byť sami obyvatelé nemusí být přímo zemědělci, nějakým způsobem se na tu obdělávanou krajinu ale vážou). **A také ta měkkost** – trochu čurbes, nepřesnost. To co máme na vesnici rádi, ty měkké přechody trávy a mlatu, ale vlastně dneska neplatí (pokud nejsme naivní romantici). Ale na druhou stranu ono to tu přirozenost vytváří. To co kdysi byly kamenné zídky, to by byl dnes KB-Blok (to nejlevnější ze stavebnin). Vyvstává otázka, do jaké míry je to jen estétství, do jaké míry přijmout to, jak se to dnes dělá. **Je to podobný problém, jako s hodnotami u památek. Odhalení kvality, kterou chceme podržet dál.** A jak ty hodnoty vysvětlit lidem?

Jiří Klokočka: Říkal jsi na začátku, že nejsi ani romantik ani nostalgik. Není toto ale přece jenom zčásti něco takového? To neodpovídá moderním technologiím ani způsobu života, přesto to děláme, jako před 500 lety. Architektura vždy využívala tu poslední znalost. Najednou my se vracíme.

Jiří Plos: Mám právo kritizovat zámkovou dlažbu? Mám právo kritizovat nevkusné dečky v byzantském chrámu, které si do něj nanosili současní věřící?

Jan Jehlík: Nesnáším sentiment, ale pokud jsem odborník a objevím hodnotu, pak je to podobné, jako u památek. (K čemu jsou dobré šambrány u oken?) Když architekt něco cítí skrze svoji odbornost, pak tam má hledat.

Jiří Klokočka: Moderní auta na jedné straně a ručně kované mříže na straně druhé. Je na tom něco zvláštního.

Eva Chodějovská: Na jedné straně pochopení konkrétního místa (regionalismus) a na druhé straně vlivy globalizace. Jak se toto má k sobě? Co je správné? Co je regionální a co je obecně vesnické?

Jan Jehlík: Finsko, Japonsko, Švýcarsko: země známé svou fenomenální venkovskou architekturou. Přitom například ve Švýcarsku se podařilo na venkovu domestikovat i natolik globální prvek, jako je rovná střecha. *Existuje kvalitní reakce na soudobé nástroje i blbá reakce na původní materiály.*

Josef Čančík: Ale v tom je vědomé budování obrazu – to je něco jiného, než když ve Švýcarsku vztyčí obrysovou maketu domu a celá místní komunita se k ní může vyjádřit.

Jiří Plos: **Také to souvisí i s jiným obrazem – s hodnotou, kterou je na rozdíl od většiny ostatních možné snadno obhájit, se kterou přesto současná památková péče neumí zacházet – se strukturou osídlení**, kdysi vzniklou, s vývojem a s důležitými momenty, které se v ní dochovaly a mohou mít hluboký smysl (např. proč se někde nestavělo).

Josef Fanta: Příklad červené sedlové střechy jako závazného regulativu, který má v konkrétním místě (oblast v Holandsku) smysl.

Jan Jehlík: Jenže takovou regulací se kompletně zastaví vývoj. Je to nějaká kvalita a priori?

Josef Fanta: Já tím chci jen říct, že oni chtěli zachovat charakter zástavby. Jednoduchým pravidlem, které každý dodržoval a považoval za smysluplné.

Jiří Plos: To ano, ale zase je to jen určitá část vývoje – předtím tam byly došky. Faktem ale je, že... (nedokončeno)

Jiří Plos: Na příštím kolokviu 12. 6. budou připravena témata a podklady s dostatečným předstihem (ke kterým se budeme vyjadřovat). Téma: Venkov – je/není samostatná entita, jeho výuka z hlediska architektonického/urbanistického

Jan Jehlík: Uděláme malou pracovní skupinu a připravíme otázky předem

Jiří Klokočka: **Co je tématem podzimní inventury?**

Jan Trejbal: Sladit se a vyjádřit to o co nám jde. Kontakt odborné veřejnosti se starosty a politickými reprezentanty.

Jiří Klokočka: A těm bychom představili, jak se vyučuje venkov?

Jan Jehlík: Hypotéza = existuje navrhování venkova. Úplně si nejsme jistí, děláme-li to dobře či jak se to má dělat. **Hledáme cestu a hledáme způsob, jak se navzájem slyšet** („interdisciplinární“ komunikaci)

Jiří Plos: Smysl a účel by měl být stejný jako u té první inventury (2010) a to: **pojmenování problémů témat**, v tom nemáme ani my ani lidé na venkově jasno.

Milena Hauserová: Málo výrazně reflektujeme otázku **udržitelnosti dalšího vývoje**, prognóz životního prostředí, **veřejné diskuze o směřování podoby životního prostředí** – je-li jaká vůbec. A není-li, tak se k tomuto směru nějakým způsobem postavit. **Mnohé z našich úvah jsou nezakotvené, pokud na tato témata nemáme alespoň náhled.** Přijde mi to strašně vážné, elementární. Je to globální problém s reálným dopadem do lokálního měřítka našeho státu, území a krajin.

Devastace pokryvu, eroze, retence. To jsou věci, kterým se nevyhneme, a kráčeji takovým tempem dopředu (tak zásadně mění rozestavení na historické vertikále, o níž jsem mluvila), až mám pocit, že *s klidem tančíme nad propastí.*

Josef Fanta: **Rada vlády pro udržitelný rozvoj**: 6 pracovních skupin, které se pravidelně scházejí a připravují materiály pro rozhodování politických orgánů – snad se dospěje k politickému rozhodnutí, které dá směřování v této zemi nějaký směr. **Pracovní skupina pro krajinu, vodu a biodiverzitu** – právě tato pracovní skupina je zaměřená na témata jako: prostorové řešení krajiny, zelená infrastruktura, destrukce biodiverzity, retenční schopnost a eroze zemědělských půd. Prostřednictvím krajinného plánování by se tomuto všemu měl dát obsah a forma. V současnosti je však v tomto směru značný deficit (MMR ani nikdo jiný kompetentní se o to nestará). Pro uplatnění programu udržitelného rozvoje prostorové, krajinné či územní plánování (na jméno nesejde) mělo sehrát esenciální roli – v podání podkladů pro rozhodování politických orgánů. Bez něj se neobejdeme. Také zde neexistuje propojení mezi výzkumem a politickým rozhodováním.

Ivan Plicka: Měli bychom si říct, co je to pro nás ten venkov. Jestli to bude primárně ta přírodní krajina, či osídlení. Mně to začíná připadat, že to je **sociologický jev, o kterém bychom se měli bavit**. V předchozích inventurách jsme se bavili o městě a o tom, jestli jsme schopni se shodnout na způsobu života ve městě, jestli umíme ve městě žít. To samé mě napadá o venkově. Jak ten život bude vpadat? V následujících desetiletích se určitě promění – současná podoba je neudržitelná. **Územní plán je smlouva obyvatel o životě v území**, jaký tam chtějí žít. Architekt je na malých obcích především nositel nástrojů.

Radmila Fingerová: Doporučila bych na další kolokvium pozvat skupinu vybraných „osvícených“ starostů, které mají obce s fungujícími územními plány. Oni se střetávají s legislativními problémy. Druhá věc je sepsat, co by územní plán měl dělat a co nedělá. Souhlasím s profesorem Fantou, že je nutné vykročit do politiky, ale začala bych odspodu. Cíle: **1. Co v současné situaci nejvíce vadí osvíceným starostům, když chtějí řešit intravilán a extravilán vesnice 2. Co mohu určit teď hned, na základě platných zákonů a neurčím**

Jiří Klokočka: Mohli bychom v dalším kroku – místo abstraktního uvažování jak učit – nedát do řady 10 různých projektů z různých škol a zhodnotit, jak to vidíme, proč jsme to dělali, co je tam dobré, co je tam negativní.